

En trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas (SOU 2024:23)

Remiss från Socialdepartementet
Remisstid den 13 september 2024

Förslag till beslut

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Föredragande borgarrådet Alexander Ojanne

Sammanfattning av ärendet

Regeringen beslutade den 7 juli 2022 att ge en särskild utredare i uppdrag att analysera och ta ställning till hur lustgas ska regleras, se över vissa frågor inom alkohol- och tobaksområdet och analysera konsekvenserna av en eventuell förändring av det övergripande målet för ANDT-politiken. I uppdraget ingår att föreslå nödvändiga författningsförslag och att analysera hur den föreslagna regleringen förhåller sig till relevanta EU-regler.

Den nya lagen och förordningen om lustgas föreslås träda i kraft den 1 januari 2026. Även ändringen i lagen om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen och ändringen i offentlighets- och sekretessförordningen om sekretess vid tillsyn av lustgas föreslås träda i kraft detta datum. Övriga förslag föreslås träda i kraft den 1 juli 2026.

Utredningen innehåller ett stort antal förslag inom olika områden. Förslagen får på olika sätt konsekvenser för statliga myndigheter, kommuner, företag och personer. Utredningen föreslår bland annat; införandet av en ny lag om lustgas, införandet av rök-, tobaks- och nikotinfri skoltid, införandet av förbud mot langning av tobaks- och nikotinprodukter, införandet av förvaringsförbud för tobaks- och nikotinprodukter och ändringar av matkravet vid alkoholservering.

Socialdepartementet har remitterat utredningen till staden för yttrande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och socialnämnden. Socialförvaltningen har på grund av kort remisstid lämnat ett kontorsyttrande.

Stadsledningskontoret är i huvudsak positiva till förslagen. Man anser dock att det finns en risk att små förändringar i regelverket tillsammans successivt urholkar alkohollagen och dess tillämpning.

Socialförvaltningen är i huvudsak positiva. Dock anser man att förändringar i alkohollagen kan medföra en risk att dess skyddsintresse urholkas och att konkurrens på olika villkor i restaurangbranschen kan komma att öka.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Stockholm ska vara en stad fri från narkotika och dopningsmedel, med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och spel om pengar samt med ett minskat bruk av tobaks- och nikotinprodukter. För att nå det övergripande målet behövs både ett brett främjande och förebyggande arbete samt ett arbete riktat mot de som behöver stöd för eget eller närståendes skadliga bruk eller beroende.

Förslagen som lyfts fram i remissen bedöms i stort bidra till våra övergripande mål. Jag är därför i huvudsak positiv.

Däremot finns det en risk att de föreslagna förändringarna i alkohollagen kan leda till urholkande av skyddsintresset. Ett uppluckrat krav på mat medför i praktiken även lägre krav på kök. Ett lägre krav på mat- och kökskrav går emot grundtanken inom alkohollagstiftningen att alkoholserving ska vara ett komplement till matserving och inte det huvudsakliga målet med serveringstillstånd. En fortsatt uppluckring av matkravet kan få oförutsedda effekter vilket i slutändan motverkar skyddsintresset för lagstiftningen.

Vidare anser jag att remissen bör kompletteras med ett förslag om tillståndsplikt för försäljning av tobaksfria nikotinprodukter och att samma lämplighetskrav bör ställas som vid försäljning av vanliga tobaksprodukter.

I övrigt hänvisar jag till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Stockholm den 4 september 2024

Alexander Ojanne

Bilaga

Remiss - En trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas (SOU 2024:23), dnr KS 2024/735-1.1

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation av borgarrådet Jan Jönsson (L) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Att delvis godkänna majoritetens förslag till beslut.
2. Att justera remissvaret i enlighet med vad som nedan anförs angående krav på matservering vid alkoholsservering.

De senaste åren har försäljning av ballonger med lustgas tyvärr blivit en vanlig syn i nattvimlet. För bara några år sedan var fenomenet relativt okänt, men det har nu ökat rejält i storstäderna och det har även börjat sprida sig i resten av landet. Nervskador, känselbortfall och muskelsvaghet är andra hälsoproblem som kan uppstå vid alltför frekvent bruk.

De som köper lustgasen utanför nattklubbarna är unga, ibland även minderåriga, och de är ofta redan påverkade av alkohol eller narkotika. Det gör att de har dålig kontroll över hur mycket gas de suger i sig. Både fältassistenter och poliser vittnar dessutom om att ungdomarna utsätts för rån, våld och sexuella övergrepp i samband med lustgasruset. Det är ett rus som är kort, men så pass intensivt att individen för en stund tappar kontrollen över sig själv och sin omgivning. Det gör det möjligt för försäljaren eller personer i dennes omgivning att passa på att plocka plånböcker och värdesaker, tafsa eller fösa iväg ungdomar till mer avskilda platser utan vittnen där de riskerar utsättas för grova brott. Vi välkomnar därför utredningens förslag gällande lustgasförsäljning.

Vad gäller utredningens förslag om att förändra det nuvarande matkravet för att få servera alkohol är det en välkommen förändring. Dagens regelverk innebär främst en extra administrativ och ekonomisk börda för många seriösa aktörer, för att kunna erbjuda trerätters måltider som ingen beställer. Ett uppdaterat regelverk har länge efterfrågats av branschen och utredningens förslag om att framöver kräva servering av fullgoda måltider - istället för ett utbud av förrätt, huvudrätt och efterrätt – ligger i linje med en modern alkohollagstiftning. Likaså välkomnar vi att utredningen föreslår att tiden för när matutbudet får begränsas till enklare maträtter ska tidigareläggas till kl. 22.00.

Stockholm ska vara en levande stad och det ska vara lätt att göra rätt. Det innebär ett modernt regelverk, anpassat för att säkerställa att seriösa aktörer kan bedriva verksamhet som inkluderar alkoholsservering utan orimliga krav som enbart bidrar till ökad administrativ och ekonomisk börda.

Kommunstyrelsen

Reservation av Jan Jönsson (L) som är likalydande med Liberalernas reservation i borgarrådsberedningen.

Reservation av Jonas Naddebo (C) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Att delvis godkänna stadens promemoria som svar på remissen
2. Att därutöver anföra följande

För att säkerställa att lagstiftningen kring alkohol och tobak uppfattas som legitim, är det av yttersta vikt att undvika onödiga begränsningar för individer och företag, än det som är nödvändigt för att uppnå syftet. Dagens krav på att serveringsställen måste erbjuda lagad mat för att få alkoholtillstånd är en gammal kvarleva från förbudstiden och hör inte hemma i en levande stad. Centerpartiet förespråkar en betydande reform av dessa bestämmelser. Vi vill att serveringstillstånd gällande alkohol ska kunna utfärdas utan något krav på servering av mat. För oss är det självklart att man ska kunna servera en öl utan att ha en kock i köket. Alkoholservering bör även tillåtas vid fler av dygnets timmar och även gälla serveringsplatser i nära anslutning till verksamheten.

Gällande tobakspolitiken föreslås ett fullständigt förbud mot rökning, vejpning och snus under skoltid för alla gymnasieelever. Vi menar att detta förslag är för omfattande och inte tar hänsyn till de elever som är myndiga. Centerpartiet motsätter sig inte förbud mot rökning och vejpning under skoltid men menar att myndiga elever fortsatt måste få ta sig en prilla snus. Lagar och regler bör utgå från principen om skademinimering, snus påverkar ingen i omgivningen och det är vetenskapligt belagt att snus är mångfalt mindre farligt än rökning.

Vi välkomnar däremot förslaget om att förbjuda försäljning av lustgas som berusningsmedel eller till någon under 18 år. Privat bruk av dikväveoxid (lustgas) är en liten, men onödig utsläppskälla av en aggressiv växthusgas som bör förebyggas. Många unga tror att lustgas är ofarligt, men den koncentrerade lustgasen kan ge allvarliga hälsokonsekvenser som skador på nervsystemet. Därför är det viktigt att förbud och straff kompletteras med förebyggande åtgärder och utbildningsinsatser.

Avslutningsvis vill Centerpartiet betona vikten av att lagstiftningen baserar sig på vetenskaplig grund snarare än moralpanik. Det är genom en balanserat och evidensbaserat förhållningssätt vi bäst skyddar medborgarnas hälsa och samtidigt värnar den personliga friheten och ett dynamiskt näringsliv.

Ersättaryttrande av Nike Örbrink (KD) enligt följande.

Mattvånget vid servering av alkoholhaltiga drycker försvann i samband med motbokens avskaffande 1955. Trots att man inte längre behöver beställa mat för att få ta en öl ute på krogen lever föreställningen om mattvånget kvar nästan 70 år senare, något som är uppenbart i utredningen. Detta i form av det bibehållna matkravet som stipulerar att alkoholservering endast får ske i samband med servering av ett varierat utbud av maträtter, som dessutom behöver vara tillagade i eget kök. Syftet är att minska berusningsgraden, men då det sedan 1955 saknas krav på att beställa mat på

krogen fyller kravet på matsservering inget uppenbart syfte. Något som det däremot gör är att fördyra för krögare och förhindrar etablerandet av nya koncept som exempelvis mikrobarer, vinbarer och ölcaféer. Kristdemokraterna vill därför se ett avskaffande av matkravet vid alkoholservice.

Kristdemokraterna ställer sig även tvekande till delen av förslaget om att förbjuda rökning, vejpning eller snusning under den tid undervisning pågår i skolan. När en gymnasieelev fyllt 18 år bör denna elev också behandlas som just myndig. Om det i stället hade varit en arbetsgivare som hade föreslagits åläggas med ett ansvar för att kontrollera om en arbetstagare snusar i "närområdet" till arbetsplatsen, hade detta med högsta sannolikhet betraktats som ett intrång i den anställdas privatliv. Skolans huvudmän bör, lika lite som arbetsgivare, påföras ett ansvar för att kontrollera vad vuxna människor gör på sina raster – så länge de följer gällande ordningsföreskrifter.

Ärendet

Utredningen innehåller ett stort antal förslag inom olika områden. Förslagen får på olika sätt konsekvenser för statliga myndigheter, kommuner, företag och personer. Utredningen föreslår bland annat; införandet av en ny lag om lustgas, införandet av rök-, tobaks- och nikotinfri skoltid, införandet av minsta antal portioner i förpackningar med tobaksfria nikotinprodukter, införandet av högsta tillåtna nikotinhalt i tobakssnus och nikotinsnus, införandet av förbud mot langning av tobaks- och nikotinprodukter, införandet av förvaringsförbud för tobaks- och nikotinprodukter, ändringar av matkravet vid alkoholservering, utvidgningen av kravet på informationstexter om alkoholens skadeverkningar, införandet av främjandeförbud i alkohollagen, utvidgningen av Folkhälsomyndighetens rätt att ta ut tillsynsavgifter och införandet av bestämmelser för att effektivisera den kommunala tillståndsprövningen.

Lustgas

I syfte att förhindra användning av lustgas för berusning föreslår utredningen att en ny reglering av lustgas ska införas. Lustgas är ett ämne som vid inandning orsakar ett rus. Den främsta risken vid enstaka tillfällen av inandning är kortvarig syrebrist och svimning. Vid en frekvent och långvarig användning kan allvarliga nervskador uppkomma. Användningen av lustgas som berusningsmedel har ökat kraftigt under de senaste åren och förekommer framför allt bland barn och unga vuxna. Regleringen innebär att det blir förbjudet att sälja lustgas till någon under 18 år och att den i övrigt bara får säljas i begränsade mängder eller för användning i näringsverksamhet. Lustgas får inte heller säljas om det finns anledning att anta att lustgasen ska användas som berusningsmedel. Avgörande för om det kan antas att lustgas ska användas som berusningsmedel är på vilket sätt eller i vilket sammanhang försäljningen sker. Den som uppsåtligt eller av oaktsamhet säljer lustgas i strid mot bestämmelserna i lagen ska dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. Om gärningen är ringa ska den inte medföra straffansvar.

Tobaksområdet

Utredningen föreslår även att bestämmelser om en rök-, tobaks- och nikotinfri skoltid ska införas. Förslaget innebär att elever i förskoleklassen, grundskolan och gymnasieskolan samt motsvarande skolformer inte ska få röka, vejpa eller snusa under den tid då undervisning pågår i skolan. Förbudet föreslås gälla i skolbyggnaden och i det närområde kring skolan som skolpersonal kan ha uppsikt över samt på skolutflykter och skolresor. Det är den som är huvudman för skolan som ska ansvara för att förbudet följs.

I syfte att försvåra för minderåriga att få tag på nikotin- och tobaksprodukter, föreslår utredningen att ett förbud mot langning ska införas. Förslaget innebär att det blir förbjudet att som ombud eller på därmed jämförbart sätt anskaffa tobaksvaror, e-cigarett, påfyllningsbehållare och tobaksfria nikotinprodukter till den som inte har fyllt 18 år. Förbudet föreslås förenas med ett straffansvar. Den som förser en

minderårig med sådana produkter kan dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Utredningen föreslår att tobaksvaror, e-cigarett, påfyllningsbehållare och tobaksfria nikotinprodukter inte ska få förvaras i en kommersiell lokal eller i ett till den hörande utrymme, om produkten inte får säljas i lokalen. Det innebär att endast den som har uppfyllt kraven för att få sälja produkterna kommer att ha rätt att förvara dem i den lokal de säljs från. Förbudet föreslås kriminaliseras. Den som otillåtet förvarar produkterna kan dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Alkoholområdet

Utredningen föreslår att det nuvarande matkravet för att få servera alkohol förändras något. I dag ska restaurangen kunna erbjuda ett utbud av flera förrätter, huvudrätter och efterrätter, vilket med förändrade matvanor inte längre kan anses motiverat. Enligt förslaget ska det räcka med att restaurangen kan erbjuda flera fullgoda måltider, vilket till exempel även kan vara matiga sallader. Utredningen föreslår vidare att tiden för när matutbudet får begränsas till enklare maträtter ska tidigareläggas till kl. 22.00. I dag får en tillståndshavare begränsa sitt matutbud till ett fåtal enklare rätter efter kl. 23.00. Det innebär att en restaurang måste ha full personalstyrka fram till den tiden. I många kommuner uppfattas kravet som onödigt betungande för restaurangen eftersom efterfrågan på en full måltid ofta är låg efter kl. 22.00.

En effektivare tillsyn över alkohol, tobak och nikotinprodukter

Kommunernas handläggning av ansökningar om tillstånd varierar när det gäller vilken utredning som läggs till grund för tillståndsprövningen. Ansökningarna kan i dag vara utformade på olika sätt och det saknas en tydlig handledning för vilken information en ansökan bör innehålla. Utredningen föreslår därför att ansökan om serveringstillstånd för alkohol och försäljningstillstånd för tobaksvaror ska göras på ett av Folkhälsomyndigheten fastställt formulär. Av formuläret ska framgå vilka uppgifter som ska lämnas och vilka handlingar som ska bifogas ansökan. Syftet med förslaget är att tillförsäkra en likabehandling av näringsidkarna oberoende av var ansökan görs samt en effektiv tillståndsprövning och tillsyn.

Konsekvenser av en ändrad ANDTS-strategi

Utredningens uppdrag har även innefattat att analysera vilka konsekvenser en förändring av det övergripande målet för ANDTS-politiken skulle få för folkhälsan. Utredningen bedömer att konsekvenserna för folkhälsan och bruket i stort bland befolkningen kan antas på sikt bli positiva om samma krav ställs på nya nikotinprodukter som på tobaksvaror. Det kan förväntas leda till att färre ungdomar använder nikotinprodukter och färre nya användare utvecklar ett nikotinberoende. Det finns enligt utredningen skäl att reglera tobaksfria nikotinprodukter i överensstämmelse med de krav som ställs på tobaksvaror och e-cigarett enligt ramkonventionen och tobaksproduktdirektivet.

Konsekvenser för kommunerna

Tillsynen över förslaget om rök-, tobaks- och nikotinfri skoltid föreslås att ske på samma sätt som redan gäller för rökfria miljöer. Det innebär att kommunen ska bedriva tillsyn över att huvudmannen gör vad som ankommer på denne. Kommunerna bör enligt utredningen kunna lägga upp sin tillsyn över det nya förbudet på samma sätt som redan sker över de rökfria miljöerna. Eftersom tillsynen ska utövas över samma tillsynsobjekt och det i många fall rör sig om samma miljöer anser utredningen att tillsynen bör kunna samordnas för att undvika dubbla tillsynsbesök. Kommunerna har enligt utredningen inte heller det yttersta ansvaret för att upprätthålla förbudet, utan endast att kontrollera att huvudmannen för skolan uppfyller sina skyldigheter. Mot den bakgrunden antar utredningen att förslaget inte kommer att påverka kommunernas tillsynsarbete eller medföra några nämnvärda ekonomiska konsekvenser.

Remissammanställningen

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och socialnämnden. Socialförvaltningen har på grund av kort remisstid lämnat ett kontorsyttrande.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 2 augusti 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret har tagit del av Socialdepartementets remiss och svarar utifrån ett kommunalt perspektiv. Stadsledningskontoret är i huvudsak positiva till de förslag som utredningen presenterar.

Stadsledningskontoret är positiva till att skapa en lagstiftning som inkluderar alla nikotinprodukter och som samtidigt inkluderar all användning under den tid som skolan ansvarar för eleverna på skolan och utanför. Stadsledningskontoret anser att förslaget främjar elevernas hälsa genom att minska deras exponering för tobak och nikotin, det kan bidra till att förhindra tidig tobaksdebut och de långsiktiga hälsorisker som är förknippade med tobaksanvändning.

Stadsledningskontoret anser vidare att förslaget om langningsförbud kopplat till tobak och nikotinprodukter är en viktig del i att minska tillgängligheten för barn och unga. Förslaget skulle kunna vara verksamt för att minska antalet vuxna som langar till minderåriga. Lagstiftningen möjliggör en tydligare kommunikation gentemot de som idag inte tar så allvarligt på att köpa nikotinprodukter till minderåriga. Förslagen gör det även möjligt för polisen att förverka tobaks- och nikotinprodukter från minderåriga.

Det finns idag inget förvaringsförbud i lagen om tobak och liknande produkter eller lagen om tobaksfria nikotinprodukter och stadsledningskontoret anser att utredningens förslag skapar bättre möjligheter att kontrollera att försäljningsförbud

efterlevs. Det ökar även polisens möjlighet att agera om produkter påträffas på ett försäljningsställe.

Stockholms stad har problem med lustgasanvändning och försäljning samt nedskräpning och kostnader för återvinning. Stadsledningskontoret ser positivt på den reglering som föreslås, det kan bidra till minskad konsumtion av lustgas i berusningssyfte. Det är viktigt att tillsynen även omfattar försäljning av lustgas på webben, då köp idag i huvudsak sker via sidor online och i sociala medier. Att utredningen föreslår ett straffansvar för de som säljer lustgas i strid mot bestämmelserna är positivt för att kunna verka även mot försäljare/langare som exempelvis direktimporterat lustgas och eller säljer via sociala medier.

Stadsledningskontoret instämmer i bedömningen att kravet på eget kök och tillhandahållande av lagad eller tillredd mat ska fortsätta gälla för stadigvarande serveringstillstånd. Stadsledningskontoret ställer sig dock tveksam till ändringen från formuleringen varierat utbud av maträtter till den föreslagna formuleringen flera olika maträtter. Enligt stadsledningskontoret framgår inte den avsedda förändringen genom förändringen av ordval.

Ett lägre krav på mat- och kökskrav går emot grundtanken inom alkohollagstiftningen att alkoholserving ska vara ett komplement till matserving och inte det huvudsakliga målet med serveringstillstånd. En fortsatt uppluckring av matkravet kan få oförutsedda effekter vilket i slutändan motverkar skyddsintresset för lagstiftningen. Stadsledningskontoret anser att kraven på mat och kök är otydliga, även med en förändring. Att ge regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer möjlighet att meddela föreskrifter anser inte stadsledningskontoret räcker för att tydliggöra kraven. Stadsledningskontoret ser hellre att det införs ett krav på att föreskrifter ska meddelas än att det finns en möjlighet till det. Stadsledningskontoret anser att det finns en risk att små förändringar i regelverket, som var och en för sig är till synes små, men som tillsammans successivt urholkar alkohollagen och dess tillämpning.

Stadsledningskontoret ser positivt på förslaget att ansökningar om tillstånd ska göras enligt ett standardiserat formulär. Stadsledningskontoret vill dock framföra att det är av stor vikt att formuläret är begripligt för personer med olika kompetens- och språknivåer. Stadsledningskontoret delar bedömningen att det finns behov av att öka handläggarnas kompetens samt att handläggningen av tillståndsärenden blir mer likvärdig inom landet. Det finns ett behov av en tydligare och starkare statlig styrning för att få en likabehandling och effektiv tillståndsprövning.

Stadsledningskontoret är positiv till att nikotinprodukter har inkluderats i den nationella ANDTS-strategin. Stadens unga använder nikotinprodukter i högre grad än traditionella tobaksprodukter och det är därför av stor vikt för att förhindra framtida skadeverkningar att nikotinprodukter omfattas i det förebyggande ANDTS-arbetet. Även om kunskapsläget i dagsläget är något begränsat avseende långsiktiga skadeverkningar har forskning visat att produkterna är skadliga för hälsan och kraftigt beroendeframkallande och därmed viktiga att skydda barn och unga från.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen beslutar att Socialdepartementets remiss En trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas (SOU 2024:23) besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Socialförvaltningen

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 26 juni 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är överlag positiv till utredningen och tillstyrker majoriteten av förslagen som presenteras.

Avseende föreslagna förändringar i alkohollagen är det dock inte odelat positivt. Å ena sidan kan utredningens förslag förvisso leda till att fler beviljas serveringstillstånd, å andra sidan finns risken för urholkande av skyddsintresset och konkurrens på olika villkor i restaurangbranschen kan komma att öka (se nedan 5.2.1 Kopplingen mellan mat och alkoholservice). Det finns en risk att små förändringar i regelverket, som var och en för sig är till synes små, men som tillsammans successivt urholkar alkohollagen och dess tillämpning.

Nedan följer synpunkter under specifika delar i utredningen.

1. Lustgas

Förvaltningen tillstyrker förslaget. Stockholms stad har haft problem med lustgasanvändning och försäljning samt nedskräpning och kostnader för återvinning. Förvaltningen står bakom förslagen i remissen då de sannolikt kommer att bidra till minskad konsumtion av lustgas i berusningssyfte.

Det är viktigt att tillsynen omfattar försäljning av lustgas på webben, då köp idag i huvudsak sker via sidor online och sociala medier. Att utredningen föreslår ett straffansvar för de som säljer lustgas i strid mot bestämmelserna är positivt för att kunna verka även mot försäljare/langare som exempelvis direktimporterat lustgas och eller säljer via sociala medier.

4.1 En rök-, tobaks- och nikotinfri skoltid

Förvaltningen tillstyrker förslaget.

Det är positivt att skapa en normerande lagstiftning som både inkluderar alla nikotinprodukter och som samtidigt inkluderar all användning under den tid som skolan ansvarar för eleverna på skolan och utanför.

Förslaget främjar elevernas hälsa genom att minska deras exponering för tobak och nikotin. Detta kan bidra till att förhindra tidig tobaksdebut och de långsiktiga hälsorisker som är förknippade med tobaksanvändning. Ur ett ANDT-perspektiv är det av allra största vikt att det förbjuds. Förvaltningen samverkar med flera aktörer

inom staden idag och konstaterar att det behövs betydande resurser för att utföra effektiv tillsyn.

Lagförslaget har väckt frågor om vuxnas nikotinanvändning på arbetstid vilket inte avhandlas i utredningen och gärna får förtydligas. Förvaltningen är positiv till att personal som i sin yrkesutövning träffar barn och unga inte bör använda eller synliggöra nikotinprodukter inför de unga de arbetar med. I stadens ANDTS-program 2023-2026 finns flera aktiviteter med som stödjer skolor och verksamheter riktade till unga att arbeta mot nikotinfrihet som norm.

4.2 Minsta antal portioner i en förpackning med tobaksfria nikotinprodukter
Förvaltningen tillstyrker förslaget.

4.3 Högsta tillåtna nikotinhalt

Förvaltningen tillstyrker förslaget.

4.4 Langningsförbud

Förvaltningen tillstyrker förslaget.

Förslaget om langningsförbud kopplat till tobak och nikotinprodukter är en viktig del i att minska tillgängligheten för barn och unga. Unga kan lätt få tag på tobaks och nikotinprodukter genom att fråga en vuxen, inklusive äldre syskon eller kompisar, om att köpa ut. Detta förslag skulle kunna vara verksamt för att minska antalet vuxna som säger ja till att köpa ut. Sannolikt behövs kommunikationsinsatser för att tydliggöra skillnaden som förslaget medför då det snarare handlar om normerande lagstiftning än förslag som kommer att prioriteras av polisen att arbeta aktivt med.

Lagstiftningen möjliggör en tydligare kommunikation gentemot de som idag inte tar så allvarligt på att köpa nikotinprodukter till minderåriga. Förslagen gör det även möjligt för polisen att förverka tobaks- och nikotinprodukter från minderåriga.

4.5 Förvaringsförbud

Förvaltningen tillstyrker förslaget.

Det finns inget förvaringsförbud i lagen om tobak och liknande produkter eller lagen om tobaksfria nikotinprodukter. Det skapar också bättre möjligheter att kontrollera att försäljningsförbud efterlevs. Det ökar även polisens möjlighet att agera om produkter påträffas på ett försäljningsställe.

5.1 Alkohollagen är en skyddslagstiftning

Förvaltningen tillstyrker förslaget.

Att uttryckligen i lag framhäva att alkohollagen är en skyddslagstiftning sätter en attityd och en tydlig inramning för tillämpningen.

5.2.1 Kopplingen mellan mat och alkoholserving

Kravet på eget kök i anslutning till serveringslokalen. Förvaltningen instämmer i bedömningen att kravet på eget kök och tillhandahållande av lagad eller tillredd mat ska fortsätta gälla för stadigvarande serveringstillstånd.

Flera olika maträtter ska erbjudas vid alkoholservering. Förvaltningen ställer sig frågande till ändringen från formuleringen ”varierat utbud av maträtter” till den föreslagna formuleringen ”flera olika maträtter”. Enligt förvaltningen framgår inte den avsedda förändringen genom förändringen av ordval.

Vid praktisk tillämpning av 8 kap. 15§ AL görs som utredningen anger en allsidig bedömning av köket och menyn på serveringsstället i det enskilda fallet. En seriös restaurangaktör ifrågasätter vanligtvis inte nuvarande krav på mat eller dess formulering. Endast sökande som vill komma åt det lukrativa alkoholförsäljningen ifrågasätter matkravet och efterfrågar en mer detaljerad reglering kring bestämmelsen. Förvaltningen befärrar att lägre krav på matutbudet kan leda till konkurrens på olika villkor eftersom förändringen kan leda till att enklare verksamheter, som kaféverksamhet, tillåts konkurrera med mer komplexa verksamheter, som restaurangverksamhet, om samma lukrativa alkoholförsäljning.

Ett uppluckrat krav på mat medför i praktiken även lägre krav på kök. Ett lägre krav på mat- och kökskrav går emot grundtanken inom alkohollagstiftningen att alkoholservering ska vara ett komplement till matservering och inte det huvudsakliga målet med serveringstillstånd. En fortsatt uppluckring av matkravet kan få oförutsedda effekter vilket i slutändan motverkar skyddsintresset för lagstiftningen.

Matutbudet ska få begränsas till ett fåtal enklare rätter efter kl. 22.00. Förvaltningen har inget att erinran avseende den föreslagna tidpunkten om begränsning av matutbudet.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer ska få meddela närmare föreskrifter om kraven i 8 kap. 15 §. Förvaltningen anser att kraven på mat och kök är otydliga, även med en förändring. Att ge regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer möjlighet att meddela föreskrifter räcker inte för att tydliggöra kraven. Förvaltningen ser hellre att det införs ett krav på att föreskrifter ska meddelas än att det finns en möjlighet till det.

5.2.2 Överblickbar yta och högst antal personer som får vistas i en lokal

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer ska få meddela närmare föreskrifter om serveringsutrymmens utformning. Förvaltningen anser likt ovan (under rubriken Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer ska få meddela närmare föreskrifter om kraven i 8 kap. 15 §) att det ska framgå av lagtext att myndigheten ska ge föreskrifter och inte endast har en möjlighet till det.

5.3 Serveringstillstånd på svenska fartyg i internationell sjöfart

Förvaltningen vill understryka de svårigheter som uppmärksammas av utredningen när det gäller att utöva tillsyn på fartyg.

5.4 Informationstexter om alkoholens skadeverkningar

Förvaltningen tillstyrker förslaget.

Positivt att webbförsäljning och annan försäljning likställs och att marknadsföring inte kan ske med ett eget regelverk i exempelvis sociala medier.

6.3.2 Tillsynen på tobaksområdet

Förvaltningen tillstyrker förslaget men önskar även att man vid utformandet av ett standardiserat ansökningsformulär även ser över näringsidkarnas olika förutsättningar för att skapa någon form av likabedömning. Det gäller såväl bolagstekniska förutsättningar som formulärets allmänna begriplighet för personer med olika kompetens- och språknivåer.

Förvaltningen delar bedömningen att det finns behov av att öka handläggarnas kompetens samt att handläggningen av tillståndsärenden blir mer likvärdig inom landet. Det finns ett behov av en tydligare och starkare statlig styrning för att få en likabehandling och effektiv tillståndsprövning.

Vidare välkomnas en nationellt samordnad utbildning för tobakshandläggare.

7. ANDTS-strategi

Förvaltningen tillstyrker förslaget.

Förvaltningen är positiv till att nikotinprodukter har inkluderats i den nationella ANDTS-strategin. Stadens unga använder nikotinprodukter i högre grad än traditionella tobaksprodukter och det är därför av stor vikt för att förhindra framtida skadeverkningar att nikotinprodukter omfattas i det förebyggande ANDTS-arbetet. Även om kunskapsläget i dagsläget är något begränsat avseende långsiktiga skadeverkningar har forskning visat att nikotin är associerat med ökad alkoholkonsumtion och intensivkonsumtion, är kraftigt beroendeframkallande och skadligt för hälsan samt ökar risken att utveckla alkoholberoende. Nikotin är därför mycket viktigt att skydda barn och unga från.

Förvaltningens kontorsutlåtande översänds till kommunstyrelsen som svar på remissen.